

Історія цієї книжки

У природі нічого не губиться, окрім здійснених надій.

Станіслав Єжи Лець

Перш ніж стати проектом, цей альбом багато років був мосю мрією. Одного чудового дня на самому початку «нульових» (а може, це було ще в минулому столітті?) я раптом подумав, що любі мені з юних літ афоризми Станіслава Єжи Леця не просто хороши, а наче спеціально написані про те чи інше злободенне питання.

Що прудка думка, упіймана насмішкуватим польським генієм і записана ним на серветці — п'встоліття тому, у варшавській кав'янрі «Літератка» на Замковому майдані, — як луг із водою; раптом починає бурхливо хімічно реагувати з новинами цілком інших часів ... «Чи може місіонер, якого з'їли людоїди, вважати свою місію виконаною?» Цей афоризм і світлина академіка Сахарова, який іде геть зі з'їзду радянських нардепів, — вони ж народжені одне для одного! Колекціонування таких «хімічних збігів» стало моєю розвагою. Я почав записувати пари «хімічних збігів», які зринали в голови афоризм — подія, афоризм — ім'я ...

Відтак рахунок цих пар пішов на десятки

Лець виявився універсальним діагностом

Про що саме він писав упродовж недовгої польської «відлиги» на межі 1950–1960-х років ХХ століття, яка постать чи колізія були детонатором чергової «незачесаної думки», — дуже цікаво, проте найчастіше це годі встановити.

Але на те він і гений, що то вже неважливо!

Десять років тому я почав мріяти про цей альбом. Мріяти, як кажуть, нешкідливо, але повернутися у дійсність буває сумно. Дійсність скла-

далася з придбання прав, із видавничих калькуляцій, із нездоланного для мене юридичного й фінансового боку справи ... І я би, мабуть, так і не зважився на все це, проте певної миті мої дружині набридо слухати мої скарги на незбуту мрію, і вона нагадала мені наполеонівський поступат: слід уплутатися в бій, а там побачимо!

І я уплутався

Зробити це було легко: наша дочка-полоністка на той час мешкала у Варшаві. І в травні 2015 року, в тій самій кав'янрі «Літератка» на Замковому майдані, ми підписували угоду з Томашем де Туш-Лецом, сином класика ...

А вдруге мені — хоч радше нам усім — пощастило із Дмитром Борисовичем Зіміним. Завдяки його підтримці ХХ століття представлене в альбомі відмінними, а іноді й видатними фотографіями

І ще один дарунок долі у Варшаві знайшлися невідомі широкому читачеві «незачесані думки» Станіслава Єжи Леця.

І як же їх було не перекласти з такої нагоди!

Перенести ці парадокси на простори рідної мови, зберігши гру слів, лаконізм і глибину, — завдання бажане й амбітне. Переклад — майже завжди компроміс між формою та змістом, і польські оригінали дадуть вам змогу почути відлуння, яке гуляє під склепіннями мов ... Так давня мрія стала книжкою, яку ви тримаєте в руках.

Я присвячую її пам'яті моїх батьків

ВІКТОР ШЕНДЕРОВИЧ

Інструкція з ужитку

Гортаючи цей том, ви можете дивитися тільки на ліві сторінки розворотів — у такому разі вас чекає чудова галерея світлин, зроблених кращими майстрами ХХ століття Картье-Брессоном, Капою, Салгаду, Суткусом...

Ви можете дивитися тільки на праві сторінки розворотів — і насолоджуватися близкучими афоризмами польського гения Станіслава Єжи Леца.

Але можна спробувати побачити кожен розворот як єдине ціле — а дали побачити як єдине ціле й ХХ століття.

Це наш погляд на нього крізь «Незачесані думки» Станіслава Єжи Леца. Або, якщо завгодно, афоризми Леца, заново прочитані крізь оптику цього великого й страшного століття.

Здається, портрет доби й людства зрештою вдався доволі жорстким. І справді в цьому альбомі мало щасливих облич, скупо представлені радощі дозвілля, з комареву ніжку свят весни та праці... Нічого не вдієш Станіслав Єжи Лец був гарким філософом і бистрооким сатириком, а сатирикові, попереджав він, «сниться горбань на верблюді»!

Ця книжка — наша вдячність мужньому авторові «Незачесаних думок» і пам'ять про століття, в якому він жив.

В основу альбому покладений хронологічний принцип, яким ми іноді жертвуюмо задля логіки оповіді...

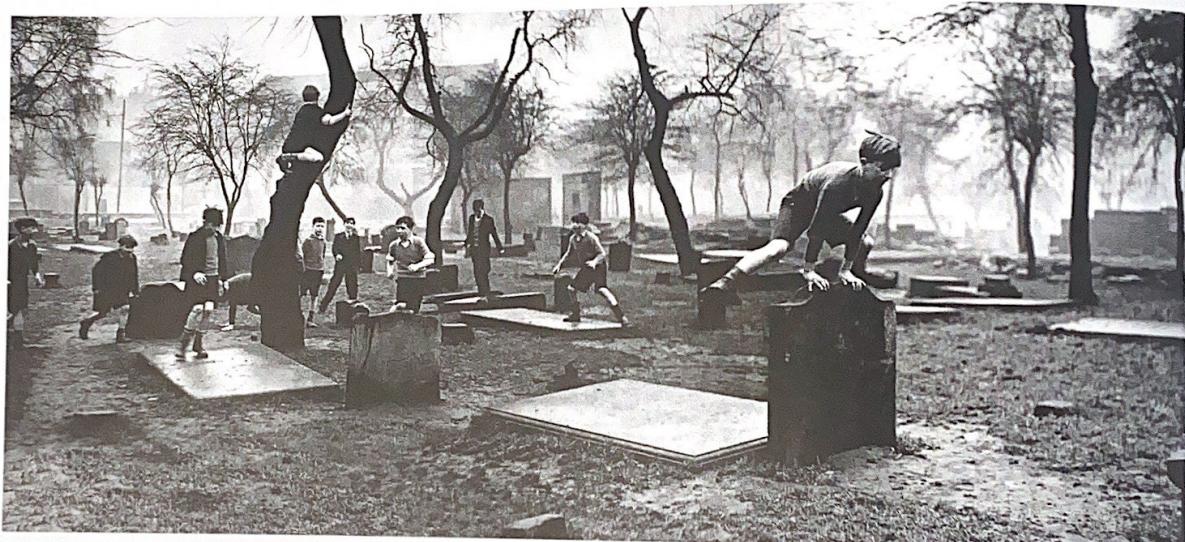
“

Валерій Мілосердов
Годинник без стрілок.
Поділ, Київ, Україна 1995 р.

На жодному
Na żadnym
годиннику
zegarze
не знайти стрілок,
nie znajdziesz
що вказували 6,
wskazówek
як жити.
do życia.

“

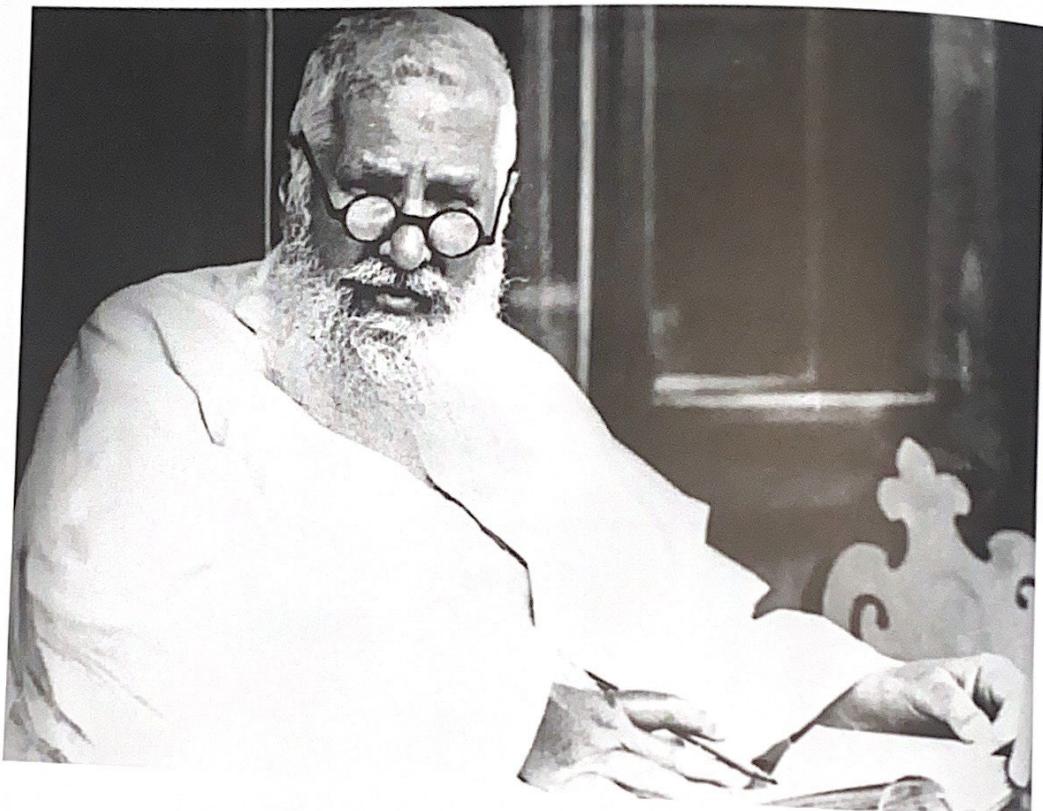
Берт Гарді.
Глазго, Шотландія. 1948 р.

*Хлопчаки бавляться на кладовищі**.

* Тут і далі курсивом позначені коментарі укладача

Я кажу.
Mówię
настільки
rzeczy
архаїчні речі,
tak stare,
що людство
że ludzkość
їх уже
ich już
не пам'ятає.
nie pamięta. ”

“

Автор невідомий
Митрополит Андрій Шептицький
1930–1944 рр.

Слід
Trzeba
так примножити
tak pomnożyć
кількість думок,
ilość myśli,
щоб для них
by nie stało
не вистачило
dla nich
наглядачів.
dozorców.

”